

**СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА США:
ВНУТРІШНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗОВНІШНЬОЇ ДІЇ**

Анотація. Основною метою даної роботи є дослідження концептуальних і практичних вимірів стратегічної культури США в контексті сучасних тенденцій світового розвитку. Аналізується взаємозв'язок особливостей внутрішньополітичної еволюції Америки і формування зовнішніх та безпекових стратегій американською державою.

Ключові слова: стратегічна культура, національна безпека, глобальна безпека, стратегія, зовнішня політика.

Annotation. The main purpose of this work is to study the conceptual and practical measurements of the current strategic culture of the USA in the context of the modern world trends. The relationship of features internal evolution of America and the formation of external and security policies of American States is examines.

Keywords: strategic culture, national security, global security, strategy, foreign policy.

Аннотация. Основной целью данной работы является исследование концептуальных и практических измерений стратегической культуры США в контексте современных тенденций мирового развития. Анализируется взаимосвязь особенностей внутриполитической эволюции Америки и формирования внешних и стратегий безопасности американским государством.

* доктор політичних наук, старший науковий співробітник, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ключевые слова: стратегическая культура, национальная безопасность, глобальная безопасность, стратегия, внешняя политика.

Постановка проблеми. Зовнішня політика будь-якої держави визначається як міжнародними подіями, так і обставинами внутрішнього характеру. Не можна не погодитись з думкою, за якою якщо і є нерухомий елемент у долі цивілізації, це її географічне положення. Стратегічна географія впливає на безпеку і процвітання народів, є фактором, який стає функцією змін не тільки у військово-технологічному, але й політичних, економічних, культурних вимірах.

Вибір стратегії розвитку представниками відмінних цивілізаційно-культурних традицій формує специфічні відносини між соціополітичними спільнотами чи то на фундаменті партнерства, чи то на фундаменті конкурентності або протистояння. Кожен учасник світової стратегічної взаємодії є носієм відповідної культури з власним нормативним баченням розвитку міжнародної системи. Складність досягнення глобального взаємоузгодження позицій щодо її політичних перспектив диктує необхідність, як розуміння механізмів дії та взаємодії партикулярних стратегічних культур, так і постановку питання про можливість творення глобальної стратегічної культури. Відправною точкою аналізування у даному напрямку не може бути інший аспект за контекстуальний. Саме він є підвалиною для розуміння стратегічних переплетінь у світовій політиці, що визначає високий ступінь актуальності даної дослідницької проблематики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На думку автора, значною мірою проблема праксеологізації концепту стратегічної культури відбувається через складний діалог у межах дихотомії ідея – поведінка. З одного боку, будь-яка наявна у світі стратегічна культура містить у власному контексті ідею, що визначає її саморозвиток як окремої сутності. З іншого, – цей саморозвиток відбувається не інакше, як у середовищі, що вимагає формування стилю поведінки, спрямованого на самозахист сутнісної

сингулярності. А саме – розширення контексту задля розуміння поведінки актора, а не простого пошуку її логічно пояснювальної причинності. Разом з тим контекст стратегічної поведінки суттєво визначається людським фактором-тобто інтерпретаційними особливостями акторів та інституцій, що є виробниками тієї чи іншої культури з одного боку і є інтернаціоналізованими учасниками глобальної стратегічно-культурної побудови з іншого.

Важливо зазначити й те, що стратегічна культура є частиною політичної культури й відображенням досвіду розвитку держави, передусім у вимірі особливостей сприйняття і критично-порогового ставлення до загроз [4, с. 329-457; 5, с. 29-64]. Поміж загальних чинників, що вплинули на формування американської стратегічної культури, фахівці зазвичай фіксують наступні: географічні переваги, досвід континентальної віддаленості, порівняльна військова неспроможність сусідніх держав, досвід формування національної території [6, с. 35–37]. Проте не менш важливими є й політично-ідеологічні підвалини, фундаментальні релігійні вірування та власне моральні чинники [7].

Попри те, що американська стратегічна культура сформувалась із чіткою технологічною операціоналістською домінантою, її розуміння є неможливим поза врахуванням останніх розробок в аналітичній традиції К. Клаузевіца. Саме за твердженням великого теоретика стратегії, «тут не може бути й мови про наукові форми й завдання; співвідношення матеріальних елементів є надзвичайно простими, важче вловити поставлені на карту моральні сили. Однак і сплетіння явищ морального порядку, і велике розмаїття моральних величин та їх співвідношень можна знайти лише у вищих сферах стратегії, там, де вона межує з політикою і державознавством, чи точніше, де вона сама стає і тим, і іншим» [8, с. 9-10]. Значною мірою стратегічну культуру американські фахівці трактують й як здатність спільноти передбачити довгострокові наслідки прийняття тих або інших рішень у межах розгортання складних динамічних процесів, якими позначений світ міжнародних відносин. Все це спричинює необхідність

вирішення завдання комплексного аналізування концептуального доробку досліджень даної проблематики з позицій його праксеологічного розуміння.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Іntenція стратегічного домінування Сполучених Штатів Америки робить неминучим звернення до аналізу американської стратегічної культури. Саме вона є тим фундаментом на якому будуються стратегічні доктрини та здійснюється стратегічне управління міжнародно-політичними процесами. Американська стратегічна культура передусім залишається традиційним предметом досліджень стратегічних студій безпеки [1, с. 35-37; 2; 3]. Проте сучасний зовнішньополітичний акціоналізм Сполучених Штатів на різних просторах глобальних соціальних взаємодій робить необхідним більш комплексне його осягнення. Поза розумінням сенсів, на які розраховують керівничі американської держави в міжнародно-політичній практиці, не є можливим ані розуміння, ані пояснення, ані прогнозування підвалин того чи іншого стратегічного вибору Білого дому.

Формулювання цілей статті. В статті проаналізовані основні концептуальні і практичні виміри американської стратегічної культури в контексті сучасних тенденцій міжнародно-політичного розвитку.

Основні результати дослідження. Варто зауважити на двох принципових складових праксеологічного розуміння американської стратегічної культури – нормативній та інструментальній. З одного боку вона має бути трактована як своєрідна ціннісна система координат. З іншого - її функціонування є неможливим без грамотно інституалізованої системи управління. Аналіз американського наукового дискурсу дозволяє зафіксувати першість саме такого підходу до процесу прийняття та реалізації стратегічних рішень. Так, наприклад, Ф. Хоффман підкреслив, що стратегічна культура США є комбінацією соціально-політичної культури і воєнної субкультури [9]. К. Грей звернув увагу на вплив ціннісного аспекту на інституціональну механіку прийняття рішень щодо проблеми війни та миру. При цьому дослідник зазначив, що саме ціннісні системи координат

визначають американський національний підхід до війни як до інструменту політики [10].

На нашу думку, попри відношення ціннісного аспекту до базових нормативних елементів формування стратегії він зберігає рису внутрішньої мобільності разом із загальною еволютивністю національної ідентичності. Тут суттєву роль відіграє фактор оперативної рефлексії на моральну прийнятність заходів для нейтралізації загроз національній безпеці американської держави. Саме завдяки нормативному сприйняттю соціумом сфери міжнародно-політичних взаємодій можна аналізувати колективні очікування відповідної поведінки актора з відповідною культурною ідентичністю. Разом з тим інституційний аспект характеризується відносною стабільністю та внутрішньою інерційністю. Останній момент надає можливості домінування нормативному елементу через привнесення до функціонального поля інститутів управління тих моделей регуляції які були стандартизовані у процесі національно-державної соціалізації ціннісної системи. Тобто особливого бачення перспектив міжнародної еволюції і цілей зовнішньої політики, сприятливих для внутріполітичного розвитку саме цього суспільства.

На сучасному етапі побудови Білим домом глобальних стратегій особливо важливо враховувати, що стратегія містить у собі багато ідейно-ціннісних елементів: ідей, цінностей, переконань, преференцій, які з часом формують національну поведінку та впливають на форми дії в міжнародному середовищі. Сучасні дослідники, використовуючи відому аналогію К. Клаузевіца, справедливо порівнюють глобальні стратегічні кроки провідних акторів із грою в карти. Такий підхід спрямований на пояснення того, якою варіативністю вибору правил гри користується стратег, яким саме правилам гравець стратегічного поля надає перевагу, використовуючи їх під час гри. Американська стратегічна культура у формуючо-поведінковому аспекті є результатом комплексу факторів, поміж яких традиційно називають іудейсько-християнські цінності, англосаксонську спадщину, Декларацію

незалежності й Конституцію [11, с. 229-252]. Поміж шести важливих чинників впливу на формування стратегічної культури американські фахівці називають географію, політичну ідеологію, бажання вчитися, капіталістичні цінності, протестантську етику, технологічну першість [12, Ch.1; 13, с. 29-43].

У порівнянні з іншими націями, американцям надто важливо відчувати себе захищеними в двох принципових вимірах: політично та в способі буття. Саме ці відчуття означають бути складовою американського соціуму. Тож не дивно, що завдання захисту таких підвалин існування спонукає американське керівництво дотримуватися стратегій, які передбачають політичне лідерство Сполучених Штатів у системі міжнародних взаємодій. Із даних позицій К. Лорд визначив принципові чинники, що впливають на формування Вашингтоном національних стратегій: географічне розташування, міжнародні відносини, політична культура й ідеологія, військова культура [14, с. 247–252]. Дане трактування виявляє водночас подібність і відмінність із дослідницьким підходом, представленим К. Греєм. На думку останнього, американська стратегічна культура є результатом взаємодій чотирьох основних елементів: роль підходу до ведення наземної війни, концепт стримування, процес стратегічного планування, прийняття стратегічних рішень [1, с. 37–38]. За оцінкою автора є сенс характеризувати стратегічну поведінку Америки як флюктууючу. Це пояснює протиріччя, присутні в стратегіях американських адміністрацій, коли поради радників узгоджуються з циклами пристосування до бажань тієї або тієї адміністрації щодо застосування чи незастосування певної стратегії. Унаслідок цього найчастіше подаються ті розробки, які мають більші шанси на практичне впровадження. У даному контексті також необхідно враховувати, що бюджетні рішення приймаються в тісній кореляції з оборонними стратегіями. Останній момент засвідчує високий ступінь участі військовиків у сферах менеджменту й бізнесу. Тут, зокрема, складність позицій американців щодо контролю над озброєннями суттєво відображає традицію бачити війну і мир відокремлено.

Де-факто є сенс говорити не про відмовлення від війни як такої, а про її перенесення на інші глобальні театри стратегічних протистоянь.

Очевидно, що концепт стратегічної культури проявляє особливу ефективність у контексті проблематики безпеки. Його практичне призначення передбачає розуміння стратегічної культури як своєрідної «зони дрейфу», у межах якої відбувається детермінація стратегічної дії. Розуміння агентів культур в Америці відповідає наступним категоріям стратегічної культури: роль національної приналежності, географія, структура родів військ, види озброєнь та їх функції, дихотомія простота – складність, генераційний аспект [10, Ch.1]. У вимірі ведення бойових дій унікальність американської моделі втілена в структурній побудові родів військ: наземні сили, авіація, морські сили, берегова гвардія, з особливими системами логістики та комунікацій, які полегшують дію військових служб на рівні глобального театру подій [7, Ch.3].

Значне збільшення американських місій експедиційного типу після завершення «холодної» війни додало підстав говорити про те, що риси американської стратегічної культури творяться в просторі й часі. Фахівці намагаються зафіксувати історичні підвалини даного процесу. Останній походить з природної опори на становленні принципів мобілізації й ефективного використання сили. Ідеться про своєрідне віднайдення у відчутті волі піднятися проти суверена й можливість утримувати владу через потужну диспозицію армії [15, с. 11-13]. Деякі дослідники, наприклад Р. Хофстейдтер, наполягають, що справа криється саме в особливостях американської соціополітичної моделі [16, с. 85].

Інший важливий чинник – простір і особливо багаті на експлікативні варіації погляди на географічний чинник. Тривалий час американці розглядали безпеку власної території, як природну даність переваг острівного розташування. Було достатньо терористичного нападу на територію нації, щоб суспільство зазнало психологічного шоку. Типово американський стиль сприйняття загроз передбачає віддаленість останніх від континенту. Джерела

національної небезпеки мають базуватися винятково зовні території Сполучених Штатів, де їх необхідно перехопити та здолати. У прикладному розрізі це суттєво пояснює константу дотримання сильних позицій у використанні систем ракетної оборони. У цілому це пояснює також особливе бачення американцями військової сили як інструменту міжнародної політики. Саме такий інструмент відповідає принципів меті подолання будь-якою ціною спрямованої проти загрози Сполучених Штатів, з одного боку, і не базується на масовій мобілізації самих американців – з іншого. Так практичні дії корелюють з реалізацією прийнятої в американському суспільстві стратегічної моделі. У її межах необхідне підняття та зростання військової потужності держави не загрожує фундаментальним свободам американських громадян, у тому числі демократичному самовиявленню як з позицій індивідуалізму, так і з позицій гуманізму. Таке геополітичне сприйняття пояснює також необхідність відчувати забезпечення національного захисту через ефективність роботи політико-мілітарних інститутів (з особливим акцентом на якість розвідки, операційного проектування й стратегічного планування) та володіння експедиційними силами швидкого реагування.

На думку автора є помилковим вважати американську потугу обмеженою природними фізичними кордонами навіть з позицій політичної географії. Скоріше варто оцінити позитиви географічної фундації Америки з позицій простору західної культурно-цивілізаційної еволюції, здатність соціуму сфокусувати зусилля, на розвитку енергетичного, іноді навіть агресивного, змагального підприємницького суспільства. Саме це пояснює стратегічну поведінку народу й особливості його політичної системи. Досліджуючи проблематику американського глобалізму, ми маємо вбачати політичний потенціал у географічній території країни, вбачати взаємозв'язок між кордонами географічними й кордонами політичними. З нашої точки зору саме цей вимір становлення США дає можливість зрозуміти, як територія допомагає спільноті в її політичній організації, а відтак і формуванні

культури захисту національних інтересів. Американський континент має природні позитиви. Серед них можна назвати ресурсні та кліматичні умови, великі території з кордонами, що дають можливість чинити ефективний опір прямій територіальній агресії при низьких витратах, і значний стратегічний потенціал розширення спільноти в межах власного державного простору.

Порушення повітряними атаками терористів статусу Америки як країни, фізично невразливої поза межами глобального військового конфлікту, змінило, на нашу думку, інструменталістське ставлення до ролі геочинників у світовій політиці, проте не змінило докорінно національну стратегічну культуру Сполучених Штатів. Не останньою причиною того є збереження традиційних параметрів розвитку національної ідентичності населення. Використання військової сили, як за часів здобуття незалежності, ведеться згідно з внутрішньополітичними ідеалами та цінностями. Американський кордон національної безпеки перенесений в інший глобальний вимір його творення. Географічна ізоляція минулих часів суттєво вплинула на політичну свідомість американців, чим пояснюється високий ступінь критики силових дій урядової команди. Поширене всередині суспільства бачення військового акту як акту політичного, спричиняє й підтримку проектів демократизації глобального простору. Не випадково значна кількість населення вважає прийнятним варіантом лише відносну, нехай і не дуже досконалу, демократизацію Іраку. Логічно, що така підтримка зберігає константну відносність, бо сама фундація національної згоди щодо того чи іншого політичного рішення передбачає зміну вибору, як, власне, й зміну провідних менеджерів. Іншою фундацією вільного самопочуття американців серед світових держав є традиційна відсутність потужних сусідів. Звідси така вибірковість щодо приєднання чи неприєднання до міжнародних союзів і коаліцій, укорінена в національній свідомості можливість ведення успішної дипломатичної гри власними силами. Одним із найважливіших наслідків подібних особливостей формування національної стратегічної ідентичності є унілатеральний підхід

до організації міжнародного простору. За ним Сполучені Штати зберігають історичний рефлекс свободи вибору політичного рішення, не відмовляючись від ролі провідного гравця, але й не фіксуючи зобов'язань, які можуть бути змінені при зміні короткострокових національних інтересів. Є сенс стверджувати, що американська стратегічна культура суттєво сформована під впливом дихотомії ізоляціонізм – інтернаціоналізм. Її унікальною особливістю є адекватна політико-культурна й операціоналістська кореляція. Дотримання принципу захисту прав людини згідно з внутрішньою традицією індивідуального політичного мислення та плюралістичного підходу до політики супроводжує постійна потреба ствердження зразковості власної моделі соціальної регуляції. Остання й реалізується елітою на рівні зовнішньополітичної практики під виглядом програм національної безпеки.

Слід зазначити, що привнесене 11 вересня 2000р. відчуття вразливості дещо змінило американський погляд на міжнародне оточення. Однак питання щодо прийняття рішення про використання мілітарних способів, особистого складу та інфраструктури на зовнішніх театрах залишається складною. Згідно з власною традицією уособлення, Сполучені Штати зазвичай розглядають свої втручання як тимчасові [17, с. 1-3]. Поряд із тим за ситуації, що не дала можливості їм самим вирішувати свої конфлікти, вони знову побачили себе в якості силового наступального гравця, який зобов'язаний викликати повагу в сенсі глобальної потужності. Складність у визначенні власної ролі в сучасному оточенні демонструє спорідненість з острівним виміром американської стратегічної культури, де наявність страху невизначеності походження та неконтролювання загроз стимулює уряд до початку стратегічної надекспансії. Остання конкретизована в численних стратегічних ангажементах Сполучених Штатів, які спонукають до мобілізації фінансових, економічних і військових способів впливу на міжнародне середовище. Важливо зазначити, що при цьому війна по-американськи має базуватися на максимумі способів, що гарантують її короткостроковість і незначні втрати. Такий тип втручань відображає вибір

на користь західної моделі війни з адекватною модальністю її ведення демократичними суспільствами. На сучасному етапі перемогу отримала позиція, за якою конфліктність має бути винесена з американської держави на територію супротивника, тоді як принциповим завданням стратегів є перехоплення ініціативи та її розгортання. Даний підхід пояснює й активність Сполучених Штатів щодо охоплення військовими базами всього планетарного простору.

За оцінкою автора саме практичний зріз реалізації військових стратегій демонструє значний контраст між двома принциповими стилями оборони США: захистом території й віддаленого експедиційного втручання. Ця реальність узгоджується з типовим англосаксонським підходом у способі розуміння бачення військового поля дії. Останнє є фундаментально відмінним від стратегічного стилю європейців, на який суттєво вплинули методи германсько-російської традиції, де принципова важливість надана оперативному рівню стратегії [18, с. 64-78]. На противагу європейським стратегам, Америка діє з позицій якомога ранішого перехоплення ініціативи в конфлікті, обирає масовість способів дії, тобто нанесення вирішальних ударів перед комплексним застосуванням своїх сил. Тож тут переважає тактичний рівень стратегії – комбіновані дії деякої кількості способів задля послаблення й нейтралізації принципових сил супротивника. Є сенс погодитися з твердженням К. Лорда, що «стратегічна перемога по-американськи і для американців базується на акумуляції тактичних перемог» [14, с. 232]. За даного підходу тактична перемога має відбуватися на території супротивника. Тут якісні системи оборони для захисту американського народу не є достатніми елементами дії. Не менш важливим стає визначення центру диспозиції опонента ще до побудови ліній спротиву.

Автор вважає доцільним зафіксувати, що американській стратегічній культурі притаманна своєрідна дуальність. Остання втілена в інтенції американців бути антимілітаристами за місією й водночас бажання інтегральної деструкції супротивника в найрішучіший спосіб. Така

дуальність не є лише американською рисою, скоріше йдеться про парадокс демократичної спільноти як такої. Його специфіку намагаються пояснити прихильники теоретичної школи «демократичного миру». Аргументація базується на двох принципових складових. По-перше, демократії за власною суттю виявляються в конфліктах, дуже подібних з не демократіями. По-друге, демократії між собою не ведуть війни. Крім того, ідеться про ідентифікацію чинників і процесів, які притаманні діям демократії в справі запобігання протистояння. На нашу думку, дві експлікативні моделі дають можливість краще зрозуміти мотивацію, якою рухаються американські стратеги та зовнішньополітичні менеджери.

Перша модель наголошує на типі культурного нормативу й базується на двох похідних. Одна з них фіксує, що держави в їх відносинах мають тенденцію в міру можливостей екстерналізувати норми поведінки, що розвинені в суспільному світогляді, які характеризують функціонування внутрішніх політичних інституцій. Демократичні режими конструйовані на базі політичних норм, які підтримують рівень внутрішнього змагання для політичної регуляції згідно з мирними процедурами. Тут політичні конфлікти спрямовані на компроміс між суперниками більше, аніж на виявлення опозиції, на відміну від недемократичних режимів. Подібний стиль урегулювання конфліктів має бути притаманний демократіям і на міжнародній арені. Друга похідна фіксує ідею, за якої ієрархічна природа міжнародних відносин передбачає, що будь-яка конфронтація між демократіями та недемократіями призводить до домінування однієї з них над іншою. Тому ця модель демонструє певну подібність із позиціями реалізму. Інша модель пояснення є структуралістською й базується на чинниках, які спонукають демократії до обмеження або уникання силової конфліктності. Передусім це процедури легітимації політичної дії держави, де працює визнання того, що будь-яке суспільство має підтвердити забезпечення повної легітимності власної дії й мобілізувати підтримку об'єднання соціальних груп і легітимних інституцій [19, Ch.1].

Попри те, що американська стратегічна культура нероздільна з природою демократичної держави, вона константно зберігає принципову особливість – власний стиль ведення мілітарної політики. Остання відображає систему відносин, які існують у США між політикою та військовою сферою: у специфіці бачення логіки війни військовими силами, рольової дихотомії політичних інституцій – військового інструментарію під час війни, ролі політичних чинників у побудові системи загроз і мобілізації населення навколо справедливої війни в ім'я нації. Сполучені Штати будують власні стратегії з головних позицій системного бачення й використання результатуючої технології. Можна стверджувати, що типовість американської стратегії базується саме на особливому місці технологій. Останні цілком слушно вписуються в стратегічну культуру, яка надає перевагу концентрації сил максимізації способів дії та пошуку вирішальної перемоги будь-якою ціною [20, с. 50]. Масштабна військова дія з опорою на розвинену технологічну інфраструктуру зменшує вплив чинників, навколо яких політично конфронтує американське суспільство. Правильно обраний технологічний підхід вважається передумовою переваги над супротивником.

Традиція техніцизму відповідає інтенції знаходити модераторські принципи стратегічної дії. Тож технології не лише важлива складова мілітарної потужності Америки. Вони – фундаментальна складова й критерій репрезентації Сполучених Штатів у світовому середовищі. Технологізм виявляється на всіх рівнях американської операціональної культури. Такий вибір означає, що системне бачення доволі часто стає вторинним при врахуванні протиріч, пов'язаних із географічними й фізичними чинниками небезпеки, які походять із зовнішнього оточення. Поряд із тим інструменти реалізації стратегії передбачають характеристику необмеженості щодо застосування передусім згідно з логістичною та технічною логікою. Важливо враховувати, що на сучасному етапі розвитку для Америки вкрай небезпечним стає й зростання неklasичних типів загроз на кшталт кібервійн чи злочинної діяльності глобальних кримінальних мереж. Як вельми слушно

вважає С. Бедар, інформаційна революція та глобалізація стають двома вимірами стратегічної національної парадигми: сек'юритизації та паноптизму [21, с. 29]. Так само як транснаціоналізація й взаємозв'язок спонукають до надання переваги сек'юритизації, паноптизм більше виявляється в здійсненні владою функції забезпечення політико-ідеологічного контролю над виживанням соціуму. Проте нова інформаційна епоха вимагає трактування паноптизму в сенсі майже тотальної прозорості кіберпростору. Тому стає складнішим і винайдення нових способів ідеологічного камуфляжу, і складність дискримінації ворога в «сірих» зонах.

За даного підходу, на нашу думку, для американських стратегів набуває принципового значення завдання максимізації способів прямої деструкції сил супротивника. Передусім це здійснюється шляхом проведення ефективних операцій деструкції інфраструктури супротивника, центрів виробництва енергії та розташування командування, а також центрів контролю комунікацій. Складність полягає в розмаїтті завдань, які планує американська влада в тому чи іншому ареалі на конкретному етапі. Відтак нагальними стають чітко зорієнтовані деструкції. У такий спосіб знову посилюється рольове значення технологічного чинника. Поряд із вищеозначеним завданням широкого застосування способів втручання відбувається практичне втілення високих технологічних розробок на кшталт винайдення нових способів розташування різноманітних сенсорів чи подолання критичних висот за допомогою техніки космічно-авіаційних підрозділів.

Можна впевнено стверджувати: однією з найважливіших характеристик американської стратегічної культури є схильність до інноваційності. Новизна вважається найкращим елементом розвитку в американській культурі. У цьому віддзеркалена своєрідність сприйняття американцями історичного часу. А саме – відсутність терплячості, притаманної іншим стратегічним культурам, швидке реагування на виклики в процесі досягнення цілей. Специфіка національного бачення криз зумовила

популярність американського кризового менеджменту, який спрямований надією щодо скорішого долання дисфункцій більше, аніж створенням нових можливостей. Упевненість в демократичній місії, силі прийняття цінностей, ідеологізація, перебільшення загроз при формуванні стратегічних цілей є рисами внутрішньополітичного дискурсу й щодо військово-стратегічного планування. При цьому в основу ефективності американського підходу до деструкції потенціалу супротивника покладена здатність до військового приниження, а не соціальний фактор як такий. Людські втрати, на думку американців, не можуть бути показником прогресу. Останній момент засвідчує роль практики підприємництва як елемента впливу великого бізнесу, ТНК, менеджменту на розробку військово-політичних стратегій. Через практику використання здобутків економічних стратегій фахівці з безпеки та оборони суттєво раціоналізують власні стратегії. Насамперед ідеться про розробки об'єктивних показників задля мінімізації витрат. Методики великих корпорацій успішно використовуються й при побудові завдань ієрархії стратегічних цілей і завдань. І навпаки – бізнес активно долучається до аналітичних здобутків військово-стратегічної сфери. Так, сучасні американські маркетингові стратегії не менше спрямовані на пошуки слабких місць конкурентів. Іншим специфічним елементом впливу внутрішньої культури є вибіркове практичне використання напрацьованих стратегічних програм згідно з лінією, обраною керівництвом країни. Рефлексія стратегів на особливості сприйняття однією або іншою командою, іноді стає поміж провідних причин стратегічних помилок Сполучених Штатів на міжнародній арені. Крім того, терміни обмеження реалізації наданих рекомендацій іноді спричиняють подання експертною командою рекомендацій, які не є найкращими, однак мають реальні шанси для практичної реалізації.

Одним із найважливіших вимірів практичного прояву американської стратегічної культури в глобальній політиці є унормування американцями просторів їхнього безпосереднього силового втручання. Кращий спосіб

збереження стабільності стратегічно важливих для Америки регіонів – боротьба з нестабільністю в інших регіонах до її більшого масштабування. З часів розвитку внутрішньополітичного дискурсу щодо впливу феномена стратегічної культури на світ міжнародно-політичних взаємодій американський істеблішмент демонструє впевненість у тому, що держави мають особливі стратегічні диспозиції, генералізовані національною та військовою культурами. Проте озброєність американських стратегів гнучким аналітичним підходом, який стартує у веденні стратегічної гри від розуміння історичного досвіду супротивника, не завжди є свідченням долучення до здобутків К. Клаузевіца. Більше того, порівняльна кількість успішних і невдалих закордонних операцій, проведених за рішеннями Білого дому, доводить факт високої залежності успіху від протистояння військових кіл і політичної еліти. Тобто від особливостей внутрішньополітичної організації соціальних відносин усередині американської держави. Практичне залучення того чи іншого стратегічного концепту супроводжується рефлексією на нормативну основу цивільного лідерства в політичному процесі. Можна погодитися з думкою С. Хоффмана про наявність чинника абсолютистської сили американських цивільно-мілітарних відносин [9, с. 3-21]. Сполучені Штати залишаються схильними до абсолютизації великої силової потужності. Досвід США як такий не пояснює, чому одні уроки історії вивчаються, а інші залишаються поза увагою. Культурна нарративність змушує постійно дотримуватися основ власної ідентичності в питанні використання сили. Попри природність такої ситуації, вона звужує поле стратегічного маневру. Через це першість у засвоєнні історичного досвіду набуває організаційного виміру просування американських національних інтересів. Зокрема, необхідно погодитися з думкою аналітиків, що головною відмінністю між операціями, наприклад, у Панамі й Лівані була не якість політичних цілей, а масштаби й свобода застосування сили [18]. Найважливішою перепорою на шляху глобальних політичних перетворень може стати не завжди висока кореляція між глобальними довгостроковими

цілями світ-системного контролю й відсутністю переходу від конкретних перемог в окремих ареалах до регіональної стабільності. Отже, принциповою проблемою для Білого дому є посилення інтеграції цивільно-мілітарних інтересів принаймні на рівні національної еліти.

З даних позицій відбувається й сприйняття стратегічних культур потенційних супротивників. На сучасному історичному етапі найбільшу увагу привертає перспектива стратегічно-культурного діалогу Америки з акторами, які мають найбільший потенціал зростання в сучасному глобалізованому середовищі й відмінну від американської культурно-цивілізаційну матрицю [22; 23].

Висновки. Особливості формування американської стратегічної культури, високий ступінь її техніцизму й інноваційності свідчать про зорієнтованість американського керівництва на вирішення конкретних проблем, в першу чергу пов'язаних із захистом інтересів національної безпеки США. Розуміючи складнощі шляху інших держав до адекватних Америці позицій на глобальній арені, американські стратеги використовують комплексне застосування елементів стримування і стратегічної допомоги з метою зробити динаміку зростання потужності потенційних стратегічних опонентів Сполучених Штатів на глобальній арені якомога контрольованою та повільною, а у перспективі – забезпечити трансформацію потенціалу американської глобального впливу в інституалізовану згідно побажанням Вашингтона систему глобальної співпраці. Поряд із тим набуває актуальності й уміння оперувати моральним чинником у вирішенні дихотомії «війна – мир». Поєднання позицій, сформованих різними стратегічно-культурними фундаціями, робить необхідним пошуки ціннісного консенсусу щодо ключових принципів глобального соціального буття й ефективності міжнародних інституцій, актуалізуючи вимір дискусії значно складніший для американців ніж якісний стратегічний аналіз та ефективна операціоналістська механіка забезпечення національних зовнішньополітичних та безпекових стратегій.

Список використаної літератури

1. Gray C. National Style in Strategy. The American Example / C. Gray // *International Security*. – 1981. – V.6, № 2. – P.35-37.
2. Dana H. Allin D. H. *Weary Policeman: American Power in an Age of Austerity* / D. H. Allin, E. Jones. London, UK: Routledge for the International Institute for Strategic Studies (IISS), 2012. – 170p.
3. Sarkesian S. Williance J.A. Cimbala S.S. *National Interests and War. U.S. National Security Policymakers, Processes and Politics* / Sarkesian S. Williance J.A. Cimbala S.S. – Colorado: L. R. Publisher, 2002 – 331p.
4. Arms A.M. *Strategic Culture The American Mind. Strategy and Its Theorists* / A.M. Arms // Carlisle Barracks U.S. Army War College. – 1999. – P.329-357.
5. Harris B. *America, Technology and Strategic Culture: A Clausewitzian Assessment* / Brice Harris B. – L.: Routledge, 2008 – 240p.
6. Gray C. *Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back* / C. Gray // *Review of International Studies*. – 1999. – № 25. – P.49-69.
7. Bacevich A. *The new American Militarism: how Americans are seeded by War* / A.Bacevich. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 268p.
8. Clausewitz C. *De la guerre* / C.Clausewitz. – Paris: Rivage, 2006. – 364p.
9. Hoffman F.G. *Decisive Force: The New American Way of War* / F.G.Hoffman. – N.Y.: Preager Publisher, 1996. – 176p.
10. Gray C. *Modern Strategy* / C.Gray. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – 412p.
11. Williams M.C. *Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods* / M.C. Williams // *Mershon International Studies Review*. – 1996. – № 2. – P.229-254.

12. Sarkesian S. The US Military Profession into the 21st Century / S.Sarkesian. – L., 2nd edn: War, Peace and Politics, 2006. – 250p.
13. Krause K. R. Culture and Security: Multilateralism, Arms Control, and Security Building / K.R.Krause. – L.: Routledge, 1999. – 264p.
14. Lord C. American Strategic Culture / C.Lord // Comparative Strategy. – 1985. – №5(3). – P.229-264.
15. Desportes V. Amerique en armes / V.Desportes. – Paris: Economica, 2002. – 112p.
16. Hofstadter R. The Paranoid Style in American Politics and Other: Essays / R.Hofstadter. – Harvard: Harvard University Press, 1996. – 364p.
17. Rasmussen M.V. A New Kind of War: Strategic Culture and the War on Terrorism M.V. / M.V.Rasmussen // DIIS Working Paper. – 2003. – № 3. – 19p.
18. Luttwak E. The Operational Level of War / E.Luttwak // International Security. – 1980/81. – №32. – P.61-79.
19. Russett A.B. Grasping the Democratic Peace Principles for a post-Cold War World / A.B.Russett. – Princeton: Princeton University Press, 1993. – 173p.
20. Colson B. La culture strategique americaine / B.Colson. – Paris: FEDN, Economica, 1993. – 330p.
21. Bedar S. La revision de la strategie americaine. De la bipolarite a la dominance global / S.Bedar // Etude strategique. – №31. – 29p.
22. Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for the 21st Century. – Washington, DC: U.S. Department of Defense (DoD), January 2012, – 16p.
23. The National Military Strategy of the United States of America: Redefining America's Military Leadership. – Washington, DC: DoD, 2011. – 24p.